Obsah:

Svatá Terezie z Lisieux a Boží milosrdenství (6. část)
P. Gorazd Cetkovský, O.Carm. 1

Eliášova zkušenost se děje stále
(jedno spontánní svědectví) 7

Hlavní symboly v díle svatého Jana od Kříže
Jan Pořízek, OCD 7

Boží velikost a svatost (1. část)
P. Salvador Villota, O.Carm. 17

(6. část)

Svatá Terezie z Lisieux a Boží milosrdenství

P. Gorazd Cetkovský, O.Carm.

Další dopis, v němž najdeme slovo milosrdenství, napsala Terezka 21. června 1897 abbé Bellièrovi (LT 247). O Božím milosrdenství se v něm zmiňuje dokonce čtyřikrát.

Když ujišťuje abbé Bellièra o tom, že korespondence s ním ji nerozptyluje od zaměření na život s Bohem, píše: *vaše dopisy mě naopak více spojují s Pánem Bohem, protože v nich mohu nazírat zblízka divy jeho milosrdenství a jeho lásky.*

A když se s ním ohlíží za historií jeho povolání do řehole, navádí jej k vděčnosti: *Bratříčku, můžete jako já zpívat o milosrdenství Pána, skvěje se ve vás v celé své nádheře...* Takto se Terezka odvolala na slova žalmu 89 (88),2. Již dříve jsme viděli, že tato slova citovala na samém začátku svého rukopisu A a také v rukopise C. Jestliže se k nim vrací i v tomto dopise, je zřejmé, že pro ni tato slova žalmu nebyla pouhou zbožnou frází a že je vztahovala nejen na svůj život, ale také na životy druhých - zde abbé Bellièra.

Třetí zmínka o Božím milosrdenství v tomto dopise se týká Marie Magdalské (kterou ztotožňuje s hříšnicí v domě farizea Šimona - Lk 7,36-38). Terezka v ní spatřuje vzor člověka, který se vyrovnal s vědomím své hříšnosti, a to cestou pokory a zároveň důvěry v Ježíšovu lásku. Terezka používá slova: „zamilovaná odvaha" nebo - ve slovenském překladu - „odvaha v láske". A vysvětluje podrobněji:

Když vidím, jak se Magdaléna postaví před množství stolovníků, jak skrápí slzami nohy zbožňovaného Mistra, kterého se poprvé dotýká, cítím, že její srdce pochopilo propasti lásky a milosrdenství Ježíšova Srdce a že přes všechnu její hříšnost je toto láskyplné Srdce nejen ochotné jí odpustit, ale ještě ji zahrne dobrodiními své božské důvěrnosti, pozvedne ji až na nejvyšší vrcholy kontemplace.
Ach, drahý Bratříčku, od té doby, co mi bylo také dáno pochopit lásku Ježíšova Srdce, přiznám se vám, že zapudila z mého srdce všechnu bázeň. Vzpomínka na mé chyby mě pokořuje, má mě k tomu, abych se nikdy neopírala o svou sílu, která je jen slabostí. Ale ještě víc mi tato vzpomínka mluví o milosrdenství a o lásce.

Je zřejmé, že myšlenkou na onu „zamilovanou odvahu" v tom čase Terezka velmi žila. Zmiňuje ji také na předposlední stránce rukopisu C, kterou napsala necelé dva týdny po tomto dopise: *především napodobuji počínání Magdaleny, její udivující nebo spíš zamilovanou odvahu, která okouzluje Ježíšovo srdce a svádí to moje. Ano, cítím, že i kdybych měla na svědomí všechny hříchy, které lze spáchat, se zkroušeným srdcem bych šla a vrhla se Ježíšovi do náručí, protože vím, jak moc má rád marnotratné dítě, které se k němu vrací.*[1] V dopise, kterým se teď zabýváme, propadla Terezka zaujetí tímto tématem natolik, že nad svým psaním ztratila kontrolu a k samotné odpovědi na dopis abbé Belliéra se vůbec nedostala. V závěru svého listu se mu za to proto dojemně omlouvá: *Odpusťte, Bratříčku, nevím, co to dnes mám, protože opravdu říkám to, co bych nechtěla říct. Už nemám místo na odpověď na Váš dopis, odpovím jindy.*

V dopisech, psaných v červenci roku 1897, Terezka opakovaně předpovídá svou brzkou smrt. Při jedné této zmínce se opět odvolá na Boží milosrdenství (LT 254 ze 13.7.1897 otci Roullandovi): *Až dostanete tento dopis, nebudu už bezpochyby na zemi. Pán mi ve svém nekonečném milosrdenství otevře své království a já budu moci čerpat z jeho pokladů a rozdávat duším, které jsou mi drahé.* Ostatně již dříve (při nahlédnutí do jejího dopisu DT 224) jsme poznali, že považuje své úmrtí za okamžik, kdy se Boží milosrdenství projeví vůči ní ještě víc než doposud.

Ocitujme z tohoto dopisu ještě jeden odstaveček, v němž sice nepadne slovo milosrdenství, ale který přece velmi patří k tomu, oč nám v našem listování Tereziinými spisy i dopisy jde. Terezka nejprve vysvětlovala otci Roullandovi, že její smrt ji od něj nevzdálí a že její touha po nebi není

1 Terezie z Lisieux, *Příběh jedné duše. Autobiografické spisy*, 36v, Praha 2016, str. 329-330.

touhou po odpočinku. *Milý Bratře, cítím, že vám budu užitečnější v Nebi než na zemi.* A pak v několik větách vyjádří, proč se do nebe těší:

Co mě přitahuje k nebeské Vlasti, je volání Pána, je to naděje, že ho budu konečně milovat tak, jak jsem po tom toužila, a myšlenka, že budu moci vzbuzovat lásku k němu v mnoha duších, které ho budou navěky velebit.

Těmi dušemi, které se od ní chtějí učit milovat Pána Ježíše a velebit jej, chceme být i my. Takovou duší byl i abbé Bellière a Terezka mu ještě v dalším svém dopise (DT 258 z 18.7.1897) objasňuje svou cestu důvěry a lásky. *Cítím to, máme jít do Nebe stejnou cestou, cestou utrpení, spojeného s láskou. Až budu v přístavu, poučím vás, drahý bratříčku mé duše, jak máte plout po bouřlivém moři světa s odevzdaností a láskou dítěte, které ví, že ho má jeho Otec rád a že ho neponechá samotné ve chvíli nebezpečí.*

Jak ráda bych vám chtěla dát pochopit něžnost Ježíšova Srdce, (to) co od vás očekává! Ve svém dopise ze 14. jste mile rozechvěl mé srdce. Pochopila jsem víc, než kdy jindy, jak dalece je vaše duše sestrou duše mé, když je povolána vystupovat k Bohu ZDVIŽÍ lásky a ne se šplhat po strmých schodech strachu... Nijak se nedivím, že se vám důvěrnost s Ježíšem zdá poněkud obtížná k uskutečnění. Nelze k ní dospět v jednom dni. Ale jsem si tím jistá: budu vám mnohem víc pomáhat kráčet touto rozkošnou cestou, až budu osvobozena od své smrtelné slupky, a brzy řeknete jako svatý Augustin: „Mou «tíží» je má láska".[2]

Ráda bych se pokusila dát vám na srozuměnou jednoduchým přirovnáním, jak Ježíš miluje i nedokonalé duše, které se na Něho spolehnou. Předpokládám, že otec má dvě nezbedné a neposlušné děti. Když je přijde potrestat, vidí, že jedno se třese a se strachem od něho utíká,[3] *i když v hloubi srdce*

2 Stojí za to uvést slova sv. Augustina v širší citaci: „Stvoření tělesné se svou «tíží» upírá k svému místu. «Tíže» totiž nemíří jen dolů, ale k svému místu. Oheň míří nahoru, kámen dolů. Pohání je jejich «tíže», míří na svá místa. Olej vlitý pod vrstvu vody vystoupá nad vodu; voda nalitá na olej klesá pod olej: pohání je jejich «tíže», míří na svá místa. Když jsou věci neuspořádané, nemají klid – pak se uspořádají a klid získají. Mou «tíží» je má láska. Ta mě nese, ať už jsem nesen kamkoli." (Svatý Augustin, *Vyznání*, 13,9, Kostelní Vydří 2015, str. 374-375.)

3 Tuto nesprávnou reakci měla Terezka hluboce vrytou v mysli. Také v rukopise B zmínila, že nevěrný ptáček se musí uvarovat pokušení, které ho navádí, aby se *schoval do kouta, plakal nad svou ubohostí a zemřel v litosti* (RkB 5r).
Podobně použila Terezka tento obraz v dopise rodné sestře Leonii (DT 191 z 12.7.1896): *Ujišťuji tě, že Pán Bůh je mnohem lepší, než si myslíš. Spokojuje se s pohledem, se vzdechem lásky... Já shledávám dokonalost velmi snadnou, protože jsem pochopila, že stačí chytit Ježíše za srdce... Pohleď na děcko, které právě rozhněvalo svou maminku tím, že zlobilo nebo*

cítí, že si potrestání zaslouží. Jeho bratr se naopak vrhne otci do náručí a řekne, že lituje, že ho zarmoutil, ale že ho přece má rád a na důkaz toho že už bude hodný. Když potom tento synek poprosí tatínka, aby ho potrestal polibkem,[4] *nevěřím, že by srdce šťastného otce mohlo odolat synovské důvěře, vždyť zná upřímnost a lásku svého dítěte. Přesto ví, že jeho syn nejednou upadne do stejných chyb, ale otec je ochoten mu vždycky odpustit, jestliže ho jeho syn pokaždé chytne za srdce... Neříkám vám nic o (tom) prvním dítěti, můj drahý bratříčku, musíte pochopit,*[5] *může-li ho jeho otec také tolik milovat a zacházet s ním stejně shovívavě jako s druhým...*

I když na těchto řádcích nikde nenajdeme slova *milosrdenství* nebo *milosrdný*, ona bezmeznost důvěry a lásky vůči Bohu, o které tu Terezka píše, vyvěrá z jejího přesvědčení, že Bůh je nekonečně milosrdný.

V dopise abbé Bellièrovi, napsaném již po týdnu (DT 261 z 26.7.1897), mu Terezka znovu – a přes svůj špatný zdravotní stav velmi obšírně – vysvětluje, že je třeba nenechat se ochromovat vědomím své hříšnosti, ale milovat Ježíše s „prostou, láskyplnou důvěrou".

Znáte mě jen nedokonale, když se obáváte, že podrobné vyprávění o vašich chybách může zmenšit mou lásku k vaší duši. Můj bratře, věřte, nebudu potřebovat „položit ruku na Ježíšova ústa".[6] *Už dávno zapomněl vaše*

ji neposlechlo. Jestliže se schová trucovitě do kouta a křičí ve strachu, že bude potrestáno, maminka mu chybu určitě neodpustí. Ale když přijde, vztáhne k ní ručky a s úsměvem řekne: Polib mě, já už to neudělám, co může maminka jiného udělat, než že si ho něžně přitiskne k srdci a zapomene na jeho dětské zlobení?... A přece ví, že její maličký to při nejbližší příležitosti zase udělá, ale to nevadí, jestliže ji zase chytí za srdce, nebude nikdy potrestán...
Pro úplnost ještě ocitujme z rukopisu B, jak Terezka vykresluje tu správnou reakci ptáčka poté, co se dopustil nevěrnosti vůči Slunci: *obrátí se k svému milovanému Slunci, vystaví jeho blahodárným paprskům svá promočená křidélka, pípá jako vlaštovka a svým tichým zpěvem vyznává, dopodrobna vypráví své nevěrnosti. Ve své opovážlivé odevzdanosti se domnívá, že takto získá větší vliv, že si plněji přitáhne lásku Toho, který nepřišel volat spravedlivé, ale hříšníky* (Mk 2,17). (RkB 5r, Terezie z Lisieux, *Příběh jedné duše. Autobiografické spisy*, Praha 2016, str. 249.)

4 I „potrestání" polibkem je oblíbená Terezčina představa, srov. citovaný dopis Leonii (DT 191) a dopis tetě Guérinové (DT 178): *Milovaná tetičko, nemůžete-li (to) po mně přečíst, je to vina Marie. Vyhubujte ji tím, že ji za mne políbíte, a řeknete jí, aby vás za mne objala.*

5 Slovenský překlad: *zrejme pochopíte, či ho otec môže rovnako milovať a správať sa k nemu rovnako zhovievavo jako k druhému...*Zde Terezka ponechává adresátovi jejího dopisu, aby si přímě, který použila, do důsledku domyslel již sám. Kdežto v citovaném dopise Leonii (DT 191) Terezka rovnou píše: *maminka mu chybu určitě neodpustí.*

6 Zde Terezie reaguje na slova, která jí napsal abbé Bellière ve svém dopise z 21.7.1897. Když i on přemýšlel o tom, že Terezie bude zakrátko v nebi a zároveň že bude i blíž jemu, napsal jí: „Ale víte, bojím se, aby Vám Ježíš nevyprávěl o všech bolestech, které jsem mu způsobil, o celé mé bídě, a aby vaše láska neochladla. Kdybyste věděla, jak jsem ubohý! Kdyby se to mělo stát, hned při prvních slovech Mu zavřete ústa [= položte mu něžně na ústa svou ruku]

nevěrnosti, má před sebou jen vaše touhy po dokonalosti a jeho srdce se z nich těší. Snažně vás prosím, nevlečte se už u jeho nohou, sledujte „první hnutí, které vás táhne do jeho náruče",[7] *tam je vaše místo a já jsem zjistila víc než z ostatních vašich dopisů, že je vám zakázáno jít do Nebe jinou cestou než cestou vaší ubohé malé sestry.*

Jsem zcela vašeho názoru, že božské Srdce je víc zarmouceno tisíci malých nešetrností svých přátel nežli těžkými vinami, kterých se dopouštějí lidé světa.[8]
Ale, bratříčku, zdá se mi, že jenom když si jeho přátelé nevšímají svých ustavičných nešetrností a zvyknou si na ně a neprosí ho o odpuštění, může Ježíš pronést dojemná slova, která nám vkládá církev do úst ve Svatém týdnu: „Rány, které vidíte v mých rukou, jsem utržil v domě těch, kdo mě milovali."[9]
Nad těmi, kdo ho milují, kdo ho přicházejí po každé nešetrnosti odprosit a vrhnou se mu do náručí, chvěje se Ježíš radostí. Říká svým andělům to, co říkal otec marnotratného syna svým služebníkům: „Oblečte mu nejlepší šaty, dejte mu na ruku prsten, radujme se."[10]
Ach, milý bratře, jak málo jsou známy Ježíšova dobrota a jeho milosrdná láska!...

Je pravda, že máme-li se těšit z těchto pokladů, musíme se pokořit, uznat svou nicotu. A toto nechce mnoho lidí udělat. Ale, bratříčku, vy takhle nejednáte, proto se cesta prosté, láskyplné důvěry pro vás dobře hodí.

V dalších dvou dopisech najdeme jen okrajovou zmínku o milosrdenství Božím. 3. srpna napsala kratičké psaníčko (DT 262) sestře Jenovéfě (Celině), vlastně jen jediný vzdech vděčnosti, vycházející z důvěry, že Bůh je jí blízko i v těchto dnech, kdy mnoho trpí. Sama sebe přitom vůči Bohu bezděčně označuje pojmenováním *„malá oběť Tvé Milosrdné lásky"*. Tato nenápadná zmínka ovšem jasně dosvědčuje, že Terezčino obětování se

a přijďte, protože bez vás se neudržím na nohou."

7 Opět jde o narážku na to, co jí ve zmíněném dopise napsal abbé Bellière:
„Co mě teď někdy zdržuje, není Ježíš, jsem to já sám. Stydím se za sebe a místo, abych se vrhl do náruče tohoto přítele, odvážím se sotva ležet mu u nohou. Často mě první hnutí [slovenský překlad: prvé nadšenie] táhne do jeho náručí, ale ihned se zastavím při pohledu na svou bídu a neopovážím se [toho]. Je to chyba? – řekněte mi, sestřičko.
Věřím, že Boží Srdce je mnohem smutnější pro tisíce malých zbabělostí, nešetrností, které mu způsobí jeho přátelé, než třeba i pro těžké viny, do nichž sklouzne přirozenost. Vy mě chápete a učiníte mě velkodušným, bezúhonným vůči Ježíši."

8 Člením text na odstavce sám – podle svého úsudku, aby byl přehlednější a snáze se četl.

9 Zach 13,6.

10 Srov. Lk 15,22-23.

Milosrdné lásce, které vykonala před dvěma lety, nebylo pro ni teď nějakou již pozapomenutou epizodou, ale událostí, ke které se stále znovu bytostně hlásila, skutečností živou a aktuální.

Z 10. srpna pochází další její dopis abbé Bellièrovi (DT 263). Jedná se o poslední její delší dopis. Terezka opět reaguje na slova z dopisu, který jí napsal on 5. srpna. Napsal jí mimo jiné: „Má drahá, předrahá sestřičko, znám vás dost, abych věděl, že má bída nikdy nezastavila na této zemi vaši lásku - ale v nebi budete mít účast na Božství, budete mít jeho výsadu spravedlnosti, svatosti a budete se hrozit každé skvrny. Proto jsem se obával.[11] Ale jak doufám, zůstanete hýčkaným Dítětem, budete dělat pro mne na zemi, co budete chtít, a já věřím a doufám - čekám od vás také[12] tuto láskyplnou důvěru, která mi ještě chybí a po které vroucně toužím. Soudím, že s ní je člověk na zemi plně šťastný a neshledává vyhnanství příliš dlouhým."

Ještěže byl abbé Bellière v této věci tak „natvrdlý"! Díky tomu napsala totiž Terezka další vysvětlení.

Přiznám se vám, bratříčku, že nechápeme Nebe stejným způsobem. Vám se zdá, že když budu mít účast na Boží spravedlnosti, na Boží svatosti, nebudu moci omlouvat vaše chyby jako [jsem to dělala dosud, když jsem žila] *na zemi. Zapomínáte tedy, že budu mít účast také na Pánově nekonečném milosrdenství? Věřím, že blažení mají veliký soucit s našimi bědami; že při vzpomínce, že byli křehcí a smrtelní jako my a dopouštěli se stejných chyb a bojovali stejné boje, je jejich bratrská láska* [k nám] *ještě větší, než byla na zemi. Proto nás neustále chrání a prosí za nás.*

Tedy Terezka věří, že svou smrtí se s Božím milosrdenstvím ještě víc spojí, bude na něm mít účast! A velké množství obrácení a zázraků na její přímluvu, které se odehrály po její smrti, dosvědčuje, že to, čemu věřila o svatých, se i v jejím případě opravdu naplnilo.

(Pokračování v příštím čísle.)

11 Abbé Bellière tu naráží na obavu, kterou vyslovil v svém předchozím dopise: totiž z toho, že podrobným vylíčením svých chyb mohl oslabit Terezčinu lásku k sobě. Už jsme četli i její odpověď na to: *Znáte mě jen nedokonale, když se obáváte...*

12 Slovenský překlad: „ a ja verím a dúfam - a aj od Vás očakávam láskyplnú dôveru..."

Eliášova zkušenost se děje stále

(jedno spontánní svědectví)

Ptal jste se, proč mám ráda čtení ze Starého zákona o Eliášově setkání s Hospodinem na hoře.
To čtení se totiž vztahuje k mému prvnímu obrácení, bylo mi tenkrát dvaadvacet. Bylo to velmi silné, a protože jsem do té doby o Bohu nic nevěděla, nemohla jsem pochopit, co se stalo. Zažila jsem něco, co jsem neuměla vůbec nijak popsat a vysvětlit. A ani nebylo komu.
Až po nějaké době jsem „náhodou" narazila v Bibli na Eliáše a jeho setkání s Bohem na Chorébu (ani nevím proč a jak, do té doby jsem Bibli nečetla). Okamžitě jsem si vzpomněla na svůj zážitek Boha v tichu (nebo vánku), na který nikdy nezapomenu. Na to, jak mi potom stále znělo v hlavě něco jako: „Můj život není můj!" Chtěla jsem utéct, zahrabat se hluboko pod zem, skrýt se kamkoliv. A zároveň jsem měla jediné přání: „Buď jenom Ty!"
V tomto úryvku o Eliášově setkání s Bohem jsem tenkrát poprvé našla vysvětlení toho, co jsem zažila. A kdykoliv toto čtení slyším, mé vzpomínky se mi začnou živě vybavovat. I po mnoha letech.

-m-

Hlavní symboly v díle svatého Jana od Kříže

Jan Pořízek, OCD

Název letošního dne spirituality[1] byl zvolen: *Jan od Kříže, psycholog, mystik, teolog.* Mým původním záměrem tedy bylo představit Janovu postavu a nauku z těchto tří úhlů pohledu. U „Jana básníka" se to zřejmě podaří jenom částečně. Nepodařilo se mi nalézt osobu, která by byla v této oblasti opravdu kompetentní a zároveň měla čas připravit pro den spirituality prezentaci na toto téma. Rozhodl jsem se proto nejprve pokusit se o to

1 Tento článek vznikl jako přepis přednášky, která zazněla v rámci Dvacátého dne spirituality, pořádaného Provinční delegaturou Řádu bosých karmelitánů v ČR dne 11.6.2016 v Praze.

sám, jak se ale blížil čas, uvědomoval jsem si, že to přesahuje mé časové možnosti. A proto nakonec předkládám téma, ve kterém se cítím jistější a které jsem - velmi prostým způsobem (v několika hodinách) - zpracovat stihnul. Tímto tématem jsou symboly v Janově díle, což podle mého přesvědčení s poezií do hloubky souvisí.

Janův básnický talent a genius se totiž projevuje rovněž ve schopnosti vytvářet symboly, kterým je, stejně jako básním, možné rozumět mnoha různými způsoby, takže jejich obsah není omezen [Janovým] následujícím filosoficko-teologickým výkladem. Je možné o nich rozjímat na základě vlastní zkušenosti, kterou evokují, a na přímý popud jejich autora i jinak, než on sám.

(Těmito slovy volně odkazuji na to, co Jan píše ve své předmluvě ke spisu *Duchovní píseň*, body 1 a 2, kde se mimo jiné říká: „Výroky lásky je lépe objasňovat v jejich šíři, aby z nich každý měl prospěch po svém způsobu a bohatství ducha, než je zkracovat na jediný smysl, který se nepřizpůsobí každé chuti. A tak, třebaže se nějak objasňují, není důvod se na toto objasnění vázat.“[2])

Například obraz „temné noci“ je v současné době hojně používán v duchovní literatuře, silně ovlivněné psychologií, a to částečně jinak, než jak jej vykládá sám Jan ve svém komentáři. (Tomuto tématu se ovšem nyní nemůžeme věnovat podrobně.)

Když jsem vymyslel téma: *Hlavní symboly*, ještě jsem nepřemýšlel o tom, které jsou vlastně hlavní - dalo by se o tom polemizovat. Když jsem o tom začal uvažovat, přišlo mi na mysl jedno umělecké dílo, o jehož kvalitě by jistě mnozí měli pochybnost, totiž retabulum (oltářní obraz) v kostele v Segovii, které bylo vytvořené k příležitosti návštěvy papeže svatého Jana Pavla II. na tomto místě (viz obr. na str. 9). Ta se uskutečnila v listopadu 1982. Na retabulu vidíme znázorněny čtyři symboly - horu, noc, plamen a pramen. Na samotném oltáři rozpoznávám pak ještě symbol holubice, nesoucí olivovou ratolest. Jistě v těchto symbolech rozpoznáváte Janova díla...

Rozhodl jsem se nechat stranou symbol pramene a pokusím se komentovat ostatní čtyři symboly, které jsou jakýmisi nosnými pilíři čtyř velkých Janových komentářů (u hory, noci a plamene je to zřejmé, u holubice snad trochu méně).

2 Sv. Jan od Kříže, *Duchovní píseň*, Kostelní Vydří 2000, str. 22.

Hora Karmel

Segovijským obrazem se jistě můžeme inspirovat, nicméně ne úplně. Představuje totiž velmi strmou horu, s úzkým, špičatým vrcholem, na němž prakticky není možné stanout, natož tam delší čas přebývat.

Hora Karmel podle nákresu samotného světce (obr. 2 na str. 11) má naopak podobu spíše - mohli bychom říci - náhorní plošiny, na které je spousta prostoru. Jedná se totiž o místo, kam jsou pozváni mnozí, o místo plnosti života a svobody, kam jsou přeci povolány všechny Boží děti. Stačí vzpomenout na několik míst z Janova evangelia. Např. v Jan 8,31-32 čteme o povolání ke svobodě, ke které nás přivádí Ježíšovo slovo: *Ježíš řekl Židům, kteří mu uvěřili: „Zůstanete-li v mém slovu, jste opravdu mými učedníky. Poznáte pravdu a pravda vás učiní svobodnými“.*[3] A v Jan 10,10: *Zloděj přichází, jen aby kradl, zabíjel a ničil. Já jsem přišel, aby měly život a měly ho v plnosti.*

Zdá se, že právě na tuto plnost života a svobody ukazuje vše, co je napsáno na vrcholu hory, vše, k čemu Jan od Kříže zve. „Pokoj, radost, veselí, rozkoš, moudrost, zbožnost, láska, pevnost, spravedlnost“, čteme ve vnějším okruhu. „Nic mě neoslavuje, nic mě netrápí“, čteme mírně uvnitř. Zde již totiž není třeba oslavovat sebe sama, protože ten, kdo je na hoře, si je dobře vědom, že zde „přebývá jen čest a sláva Boží“ (nápis v centru), na které má podíl. „Nic mě neutlačuje“, mohli bychom přidat, jakožto parafrázi nápisu zcela nahoře, který zní: „Tudy už nevede cesta, protože pro spravedlivého není zákona, on sám je sobě zákonem“.

Důležitý je také pohled, z nějž je hora nakreslena. Není malována z úpatí, ze kterého by člověk viděl především (popřípadě výlučně) výstup, který má před sebou. Jak cesta, tak cíl, jsou nahlíženy svrchu, jakoby z Božího pohledu, který je schopen zachytit správně proporce celého putování. Je to pohled, který byl Janovi vlastní, vzpomeňme např. na obrázek Ukřižovaného (obr. 3 na str. 12), který Jan nakreslil.[4] Teprve při pohledu shora (na základě sjednocení nebo víry) je možné hodnotit pozitivně reality jako temnou noc a putování po stezce, kde se dlouhou dobu nenachází nic nebo jen kříž.

3 Citace z Písma jsou v tomto článku převzaty z Českého ekumenického překladu. Použité zkratky děl sv. Jana od Kříže: V = *Výstup na horu Karmel*, N = *Temná noc*, DPB = *Duchovní píseň*, druhá redakce knihy, ŽP = Živý plamen lásky.

4 Srov. článek v minulém čísle našeho časopisu: Pavel Vojtěch Kohut OCD, *Kresba Ukřižovaného Krista sv. Jana od Kříže*, Karmel 2017-2, str. 3-12.

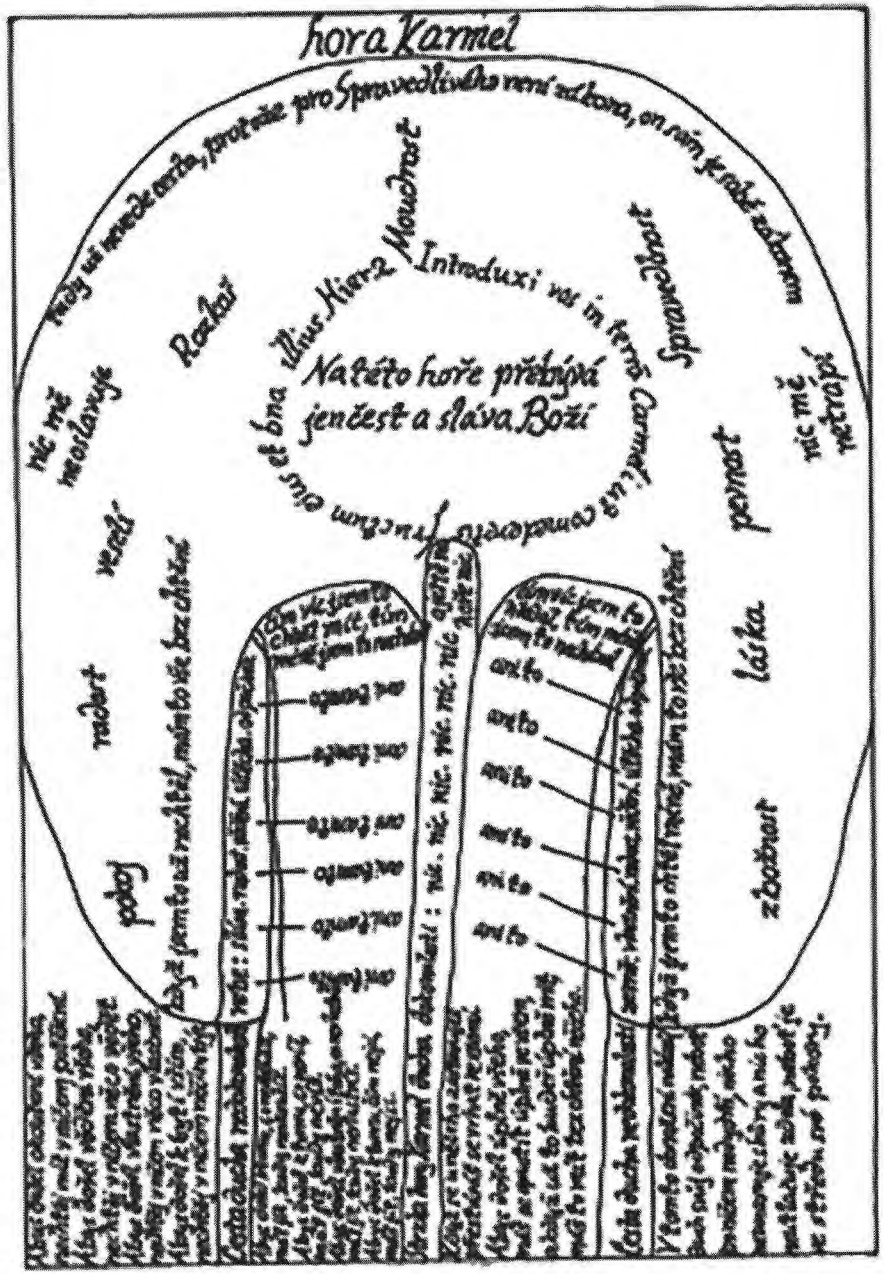

Tuto perspektivu svatý Jan velmi výstižně popisuje v předmluvě ke spisu *Temná noc*: „Je třeba si uvědomit, že duše zpívá písně (tj. báseň *V té temné noci zastřené*) již ve stavu dokonalosti, kterým je sjednocení s Bohem v lásce (tj. vrchol hory). Prošla již úzkostnými strastmi a tísněmi při cvičeních ducha na úzké cestě k věčnému životu, jak říká náš Spasitel v evangeliu,[5] (tj. na stezce všeho a ničeho), na cestě, kterou se obvykle ubírá, aby dosáhla vznešeného a šťastného sjednocení s Bohem. A ta cesta je tak úzká a je *tak málo těch, kteří po ní vcházejí*, jak také říká sám Pán,[6] (nikoli proto, že by nebyli pozváni) že je pro duši velkým štěstím a dobrodružstvím procházet jí k šťastné dokonalosti lásky, jak o tom sama zpívá v první písni, když tu úzkou cestu nazývá výstižně *temnou nocí*, což bude dále objasněno“.[7]

Tímto bych zakončil pojednání o *hůrce dokonalosti (hoře Karmel)*, konstatováním, že tato „grafická báseň“, jak ji nazývá otec Norbert Žuška[8] je klasickým příkladem toho, jak básnické vyjádření svým obsahem přesahuje vyjádření teologické. Když čteme Janovo dílo *Výstup na horu Karmel*, máme dojem, že důležité jsou pouze cesty a stezka dokonalosti, protože to je jeho tématem. Když rozjímáme o symbolu, zjišťujeme, že jeho obsah je nekonečně bohatší.

Symbol noci

Asi máte dojem, že jsem *hůrku* useknul a popsal jen vrchní polovinu. Vzápětí se to ale pokusím napravit. Už jsme slyšeli, že onu „úzkou stezku“ nazývá Jan v předmluvě ke spisu *Temná noc*: „temnou nocí“. Proto o ní pojednáme v rámci tohoto symbolu.

Většina z vás ví, že Jan od Kříže zná několik nocí a rozděluje tyto noci podle různých aspektů, které v nich vystupují do popředí. Základní příčinou „noci“ ve všech jejích fázích však zů-

5 Srov. Mat 7,14.
6 Tamtéž.
7 Sv. Jan od Kříže, *Temná noc*, Kostelní Vydří 1995, str. 37.
8 Norbert Žuška, O.Carm., *Hůrka dokonalosti* Karmel 2014-1, str. 1-7, a Karmel 2014-2, str. 1-9.

stává situace člověka na této zemi, který je povolán nechat se ve všech svých rozhodnutích, činech a myšlenkách vést vírou, tedy jistotou, která zůstává skrytá. *Věřit Bohu znamená spolehnout se na to, v co doufáme, a být si jist tím, co nevidíme*, říká list Židům (11,1). To ovšem mnohdy znamená kráčet jakoby potmě.

Víra nás rovněž učí, že když chceme dospět k Bohu, musíme upozadit (klást až na druhé místo) všechno, i sebe sama. Proto nás Jan od Kříže vybízí, abychom si vzali příklad z jinocha Tobiáše, jehož příběh alegoricky vykládá. Bůh Tobiášovi poručil, „aby spálil na ohni srdce ryby, což značí srdce, jež si libovalo ve věcech světa a lnulo k nim, které, aby mohlo vykročit za Bohem, má se spálit a očistit od všeho stvořeného ohněm lásky k Bohu“ (1V 2,2). Tuto snahu můžeme vnímat jako asketické úsilí, které je perspektivou *Výstupu na horu Karmel* (aktivní noc) a které nás uvádí na stezku vedoucí přímo k vrcholu, kde se na jednu stranu nenachází nic, na druhou stranu je zde již skrytě přítomné všechno, protože poutník kráčí ve víře, znamenající již společenství s Bohem. „Když duše projde první nocí, kterou je zbavení všech smyslových předmětů, vstoupí pak do druhé noci a zůstane sama ve víře“ (1V 2,3).

Bylo by ovšem chybou se domnívat, že člověk je schopen sám ze sebe odložit všechno a putovat veden pouhou vírou. Jan od Kříže je přesvědčen, že člověku se díky horlivosti a silné citové náklonnosti často podaří alespoň zásadně překonat připoutanost k vnějším věcem. Nedaří se mu však překonat a zapřít „sebe sama“ a bývá nezdravě fixován na smyslově prožívané duchovní útěchy a na vlastní duchovní „úspěchy“. V nákresu *hůrky* Jan v této souvislosti hovoří o *cestě ducha nedokonalosti nebe*, ve spise *Temná noc* píše o *sedmi hlavních duchovních neřestech začátečníků*.

Z nich a z vlastní neschopnosti je překonat, pramení potřeba další, pasivní noci. *Od těchto nedokonalostí se duše nemůže zcela očistit, dokud ji Bůh neuvede do pasivního očišťování temné noci... Do té doby ať se snaží o zdokonalování, ať si zaslouží, aby ji Bůh ponořil do oné božské lázně, kde se uzdraví ze všeho, co se jí nepodařilo, když se léčila sama. Neboť ať se duše namáhá sebevíc, nemůže se sama aktivně očistit natolik, aby byla i jen z menší části připravena pro sjednocení s Bohem v dokonalé lásce* (1N 3,3).

Shrňme řečené. Noc je symbol, který odkazuje na ztrátu, jež se v průběhu času stává ziskem. Člověk, který do ní vstupuje, nebo je do ní uváděn,

vždy ztrácí část spektra svého vnímání (ne že by o ně fakticky přišel, ale již není schopen být jím naplněn) a zároveň se setkává s novým, dosud neznámým světlem. Jan od Kříže miloval noc: byla prostředím ticha a nedostatkem vnějších podnětů, které mu však umožňovalo naslouchat Božímu hlasu. Nejdůležitější zlom v jeho duchovním životě zřejmě nastal v toledském vězení, kde byl ponořen do nejhlubší tmy a samoty, ve které k němu promluvil Bůh. Nakonec i mystická noc, která se vlamuje do duše často bez ohledu na aktuální vnější podmínky, je světlem tak mocným, že v člověku působí temnotu.

Symbol holubice

Zatímco symboly hory a noci jsou opravdu centrální v prvních dvou spisech (alespoň podle tradičního řazení) Jana od Kříže, u symbolu *holubice* tomu tak není, alespoň na první pohled. Báseň je nadepsána „Písně mezi duší a Snoubencem", přičemž „duše" tedy lidská osoba, nabývá v jejím průběhu různých podob. Dvě vystupují do popředí: jednak zamilovaná žena, která se postupně stává snoubenkou a manželkou, dychtící po lásce svého Milého, postupně Snoubence a Manžela, a právě podoba holubice. Obojí jsou tedy v podstatě synonyma.

Důvody, proč Jan o snoubence hovoří také jako o holubici, jsou, podle mého názoru, tři. O prvních dvou píše Jan ve spise *Duchovní píseň* (DPB 34,3): „Nazývá ji holubičkou, protože tak ji (Snoubenec) nazývá v Písních (rozuměj: ve Velepísni), aby označil její prostotu a mírnost stavu a láskyplnou kontemplaci. Protože holubice je nejen prostá a mírná, bez žluči, nýbrž má i jasné a láskyplné oči; a proto, aby v ní Snoubenec označil tuto vlastnost láskyplné kontemplace, s jakou hledí na Boha, řekl tam také, že má oči holubice" (Pís 4,1).

Tedy biblická inspirace a čistota snoubenky, jsou prvními dvěma důvody. Můžeme doplnit ještě třetí vlastnost, již skrytě přítomnou v poukazu na hrdliččinu kontemplaci. Její láska k Bohu jí přivádí k ustavičnému povznášení a vystupování nad sebe samu, tedy k letu holubici vlastnímu.

Toto vzlétání však má dvě fáze. V době, kdy je Snoubencovou láskou pouze zraněna a ještě nedošlo k plnému milostnému setkání, je její let neklidný, roztěkaný, spojený s namáhavým a mnohdy úzkostným hledáním. Tato situace se mění teprve v momentu, kdy ji Snoubenec konečně zavolá a nechá spočinout v sobě. K vyjádření této skutečnosti používá Jan od

Kříže jiný biblický obraz holubice, totiž holubice z Noemovy archy. „Tak jako holubice odlétala a přilétala do archy", říká, „protože nenacházela místo, kde by spočinula její noha mezi vodami potopy, dokud se jednou nevrátila s olivovou ratolestí v zobáku, což bylo známkou Božího milosrdenství, že opadly vody, jimiž byla zaplavena země (Gn 8,8-11), i tato duše, která vyšla z archy Boží všemohoucnosti... bloudila vodami potopy hříchů a nedokonalostí a nenacházela, kde by uspokojila svou žádost, vylétala ovzduším dychtivé lásky a vracela se do archy hrudi svého Stvořitele, aniž by se usebrala v něm; až jednou, když Bůh nechal opadnout zmíněné vody všech nedokonalostí na zemi její duše, vrátila se s olivovou ratolestí, kterou je vítězství, jehož dosáhla nade všemi věcmi díky přívětivosti a milosrdenství Božímu, k tomuto šťastnému a plnému usebrání hrudi jejího Milovaného" (DPB 34,4).

Toto neklidné vzlétání a spočinutí na hrudi Milovaného je tematicky příbuzné s neklidnou a úzkostnou nocí hledání její lásky, popisované v 1 - 4 sloce básně *Za jedné noci temné*, kde duše vychází „con ansias en amores inflamada", „s úzkostnou touhou, v lásce roznícena" a s pokojnou nocí milostného setkání, kdy Milovaný zůstává spát na snoubenčiných „rozkvetlých prsou, která zcela jen pro něho zachovala" (citace - viz sloka 5 - 8).

V *Duchovní písni* v této souvislosti Jan hovoří o „jasné noci, s plamenem, který dovršuje a nepůsobí bolest" - „en la noche serena, con llama que consume y no da pena" (sloka 39). Básně Jana od Kříže obsahují erotické symboly, ovšem použité nesmírně jemně a čistě - llama que consume: plamen, který dovršuje manželské spojení.

Symbol plamene

Již se dostáváme k poslednímu ze symbolů, o kterých jsme se chtěli zmínit, totiž k symbolu plamene. Jednota tématu posledních slok *Duchovní písně* a celé básně *Živý plamen lásky* vyjde ještě lépe najevo, když uvážíme vznik básně *Živý plamen lásky*. Jedná se o jedinou Janovu báseň, věnovanou přímo jediné osobě, konkrétně granadské vdově Anně de Peňalosa. Pravděpodobně ona jej totiž žádala o vysvětlení již zmíněného verše „con llama que consume y no da pena" - „s plamenem, který dovršuje a nepůsobí bolest". Jan na tuto žádost reagoval sepsáním nové básně a později i komentářem k ní.[9]

9 Eulogio Pacho, *Iniciación a S. Juan de la Cruz*, Burgos 1982, s. 198.

Symbol plamene se ve zmíněné básni přímo vyskytuje pouze jednou, hned na začátku, báseň je však monotematická více, než všechny ostatní. Zatímco v dílech *Duchovní píseň* a *Temná noc* se setkáváme se střídáním časů a období: neklid - hledání a radost - setkání, báseň *Živý plamen lásky* je od začátku do konce vyjádřením nesmírného blaha, které zakouší ten, kdo dospěl ke sjednocení. Zbývá už jen jemný *závoj*, který tento stav odlišuje od věčného života. „Ó jemný dotyku, který ví, co je věčný život", volá básník ve 2. sloce.

Monotematičnost básně je navíc zvýrazněna motivem ohně, který se v 1. až 3. sloce objevuje v jiné podobě: v první je to již zmiňovaný oheň - plamen; ve druhé „cauterio", což je do češtiny překládáno jako „žeh", ve skutečnosti vypalovací (tedy rozžhavené) železko; ve třetí „ohnivé lampy".

Oheň a plamen jsou tedy tímtéž ohněm a plamenem, se kterým se setkáváme již během nočního putování. Již ve 3. sloce básně Temná noc, tedy ještě v průběhu úzkostného a toužebného putování, se setkáváme se „světlem, které plane v srdci" („sin otra luz y guía sino la que en el corazón ardía" - „bez jiného světla a vůdce, leč s tím, které v srdci plálo"). Zatímco ale během noci tento plamen spaloval - očišťoval, případně osvěcoval (jak je tomu ve zmíněné 3. sloce), nyní ve stavu sjednocení spíše dává okoušet jakousi předchuť nebe. „Duše již cítí, jak je celá roznícená v božském sjednocení a její patro je celé zaplaveno slávou a láskou a až v hloubi své podstaty přetéká celými řekami slávy, oplývá rozkošemi (srov. Pís 8,5), takže pociťuje, že z *jejího nitra vyvěrají řeky živé vody*, jak to řekl Boží Syn o podobných duších (Jan 7,38). Zdá se, že když už je tak silně přetvořena v Boha a Bůh ji tak vznešeně vlastní a ona je tak zahrnuta bohatstvím jeho darů a ctností, že už je blízko blaženosti a že ji od ní dělí jen lehký závoj" (ŽP 1,1).

Snad můžeme pro ještě lepší pochopení celého procesu postupného očištění a osvícení, jenž končí schopností stát uprostřed ohně, „který už není bolestivý", zakončit celé pojednání známým příměrem Jana od Kříže (jehož ovšem Jan není autorem) o dřevu a ohni: „Toto očišťující a láskyplné poznání, neboli božské Světlo, jak zde říkáme, duši při jejím očišťování a přípravě na dokonalé sjednocení s Ním strhává stejným způsobem, jako oheň strhává dřevo při jeho přetváření v sebe sama. Neboť skutečný oheň, když je přiložen ke dřevu, první, co dělá, je, že je začne vysoušet, ven vyvrhuje vlhkost a v slzách nechává skrápávat vodu, kterou v sobě dřevo má (bolest očišťování); potom je postupně mění v černé, temné a ošklivé

a také páchnoucí a pomalu, trochu po troše ho nechává vyprahnout, pomalu z něj vytahuje a odvrhuje pryč všechny ošklivé a temné přídavky, které má, a které jsou ohni protikladné; a konečně, když je zvnějšku začíná měnit v plamen a vznítí je, přemění je v sebe a učiní tak krásným, jako je oheň sám. Na tomto konci už není ze strany dřeva žádná trýzeň, ani vlastní činnost, kromě tíže a částí hutnějších než oheň, (protože vlastnosti ohně) i jeho činnost má samo v sobě; vždyť je vyprahlé a vyprahlé je vznícené; je jasné a osvěcuje; je lehké mnohem víc než dřív, opracovávané ohněm ve všech těchto vlastnostech i účincích" (2N 10,1).[10]

(1. část)

Boží velikost a svatost

P. Salvador Villota, O.Carm.

P. Salvador Villota je karmelitán z komunity ve španělské Valencii. Následující text vznikl přepisem a zkrácením jedné přednášky z exercicií, které pro nás karmelitány - řeholníky vedl v Kostelním Vydří v srpnu roku 2016. Proto tento článek obsahuje rady, jak dobře prožít exercicie. Ale myšlenky, zde předkládané, jsou přínosné vůbec pro úsilí o modlitbu a pro veškerý duchovní život.

Budeme nyní rozjímat o velikosti a svatosti Boží a budeme to dělat s pomocí naší Matky Marie a jejího chvalozpěvu Magnificat. Maria nám přináší a zprostředkovává milosti, které jsou pro náš duchovní život ty nejdůležitější. Protože ona je matkou našich duší. To je velmi důležité, že je matkou našich duší. Máme tedy v Marii duchovní matku, ale nenarodili jsme se ještě plně. Potřebujeme matku, která nás bude „rodit" neustále.

Maria je matkou našich duší a jedině ona v nás může formovat základní postoje duchovního života, Dala nám jako matka Ježíše. A ve svém chvalozpěvu Maria hovoří o Bohu a o jeho velikosti. To proto, že je zcela naplněna jeho přítomností, žije v přítomnosti Boží, je spojena s Bohem - stále. Maria je žena modlitby.

10 Sv. Jan od Kříže, *Temná noc*, Kostelní Vydří 1995, str. 133.

A tak na Marii poznáváme, že je velmi důležité prosit Boha Otce – s pokorou, ale vytrvale – aby nás stále uváděl do své přítomnosti a naplnil nás vírou ve svou přítomnost. Bez tohoto osobního vztahu k Bohu nemá modlitba příliš velkou hodnotu. Rozjímání se pak stává pouze činností, aktivitou našeho rozumu, které ale chybí duchovní význam. Nejsem-li v Boží přítomnosti, taková moje aktivita nemá cenu. (Stejně je tomu s eucharistií. Mohu slavit eucharistii jako něco, o čem bezmyšlenkovitě mám za to, že to dělám já sám. A ani mi na mysl nepřijde, že jsem v přítomnosti Boha, Ježíše a celého nebe, tedy i celé církve.... Ale to je omyl, slepota a velmi se tím ochuzuji.)

I kdybychom tedy celý čas, který je vyhrazen naší modlitbě, využili jen k tomu, abychom se stavěli do Boží přítomnosti, a nerozvinuli bychom vůbec žádnou úvahu (rozjímání), bude to dobře strávený čas, přínosný pro náš duchovní růst. Je třeba udělat vše, co můžeme, abychom byli v Boží přítomnosti. Jsem tváří v tvář Bohu. Přítomnost Boží je důležitější než jakákoli jiná myšlenka. Uvědomte si i nyní: jsme v přítomnosti Boží. Tím se všechno mění! A také jindy: ať už něco vaříš v kuchyni, nebo něco děláš sám ve svém pokoji, tímto se vše mění. Protože v přítomnosti Boží nebudeš dělat věci, které se nesmí, které se Bohu nelíbí. Jeho přítomnost tě vede k tomu, abys dělal to, co je dobré.

Čili přítomnost Boží je velmi důležitá. Je důležitější než jakákoli jiná myšlenka nebo i originální nápad, který můžeme mít. My lidé dnešní doby často hledáme něco originálního. Mnohdy čekáme, co neobvyklého nám řekne tenhle kazatel, tento exercitátor. Ne, já teď pro vás nemám nic takového. Ale pobízím vás: Vstupte do přítomnosti Boží! – A uvidíte, jak „originální" je právě toto.

Při každém rozjímání si musíme být vědomi, jak důležitý je náš hluboký vztah k Bohu a kontakt s ním, s Otcem plným lásky, slitovným a milosrdným. On nás všechny přemohl svou láskou.[1] Bez tohoto vztahu s Bohem se totiž všechno ostatní stává zbytečným, neužitečným. A ani cílem duchovních cvičení není obrátit svůj zrak k sobě samým, to je veliký omyl. Bylo by velkou chybou, kdybychom chtěli exercicie zaměřit jen na sebe. Kdybychom velmi pečlivě analyzovali své úspěchy nebo své chyby, to, po čem toužíme, nebo čeho se bojíme, své schopnosti nebo své slabé stránky...

1 Srov. Jer 20,7.

Ani není cílem exercicií rozjímat o velkých otázkách lidské existence. Nejsme filozofové. Takže nám tu teď nejde ani o to přemýšlet o životě a smrti, o hmotných a duchovních bohatstvích, prohloubit všechny tyto pravdy. Ano, i toto všechno je užitečné a nechceme tím pohrdat. Ale není to hlavní cíl duchovních cvičení. Kdybychom se věnovali tomuto, bude se nám přehřívat mysl, ale naše duše zůstanou chladné.

Cílem exercicií je, abychom vyšli ze sebe samých, ze svého egoismu. Jsme totiž „pohané, kteří se klanějí sami sobě". A cílem exercicií je vstoupit do přítomnosti Boží a znovu navázat co nejhlubší možný kontakt s ním. Bůh je přítomný v mém životě a miluje mne. To je to nejdůležitější. Cílem exercicií tedy je: najít Pána. On nás sem shromáždil proto, aby se námi nechal najít. Svatý Benedikt napsal, že když má být přijat novic, je třeba „bedlivě zkoumat, zda opravdu hledá Boha".[2] A o to jde teď nám, proto jsme tu v exerciciích. Kdežto jestli hledáš sebe, asi se nenajdeš. Jestli hledáš jen řešení svých životních problémů, taky to nenajdeš. Protože Bůh touží, abys to našel v něm. A pak – když budeš naplněn jeho přítomností – všechno ostatní budeš schopen žít jiným způsobem. Tedy chceme hledat Boha, setkat se s Bohem, prohloubit svůj vztah s ním, nechat se jím přitáhnout a nechat se proměnit jeho láskou.

Takže: nechte se svést Bohem. Dovol, aby se i tvá duše zamilovala. Maria se zaměřila na Boha a učí tomu i nás. Maria vyjadřuje údiv, naplňující její duši, když kontempluje ve svém nitru nevyslovitelnou Boží velikost. A tento údiv vyjadřuje slovy: „Má duše *velebí* Hospodina." Maria nám tím říká, že je nezbytné kontemplovat velikost Pána. Ale jak ji mohu kontemplovat? V lásce, kterou mi Bůh ukazuje. Pouze pokud si uvědomuji, kolik lásky mi Bůh projevuje, mohu velebit jeho jméno. Když vidíš málo lásky, málo ho velebíš. Vlastně ani nemáš, co bys mu řekl. Budeš pak mluvit hodně o sobě, ale jen málo o něm. Musíme tedy Boží velikost kontemplovat na lásce, kterou nám on zjevuje, abychom uznali lásku, kterou od něj přijímáme, a ve svém nitru za ni opravdu děkovali. Bůh Tě miluje! Právě tebe!

Já mnohdy nejsem s to milovat sám sebe – a Bůh mne miluje! Stvořil mne! Kvůli mně poslal svého Syna! Učinil mi veliké věci, protože já jsem opravdu prach a on mne učinil tělem. Bůh je veliký, je veliký vůči mně, proto *má duše velebí Pána*.

2 *Regula Benedicti*, Řehole Benediktova, 58,7, Praha 1998, str. 135.

Velebení Pána ať se rodí v duši za všech okolností. Měla by to být vždy naše první reakce. Vzpomeňte na Terezku. Když chrlila krev, chválila Pána a velebila ho. Ano, Pane, už jsi tu, přijď ke mně![3] Kdežto my si přejme, aby se nám hlavně nic špatného nestalo... Protože nejsme v přítomnosti Boží.

Velebit Pána je také znamením vděčnosti za jeho lásku. Za jeho milosrdnou a mocnou lásku, která nás proměňuje, dává nám spásu a probouzí v nás život. Všimněte si: abychom mohli žít, závisíme na životě. To mluvím o materiální stránce života. Jíme to, co předtím bylo živé. Pouze to můžeme jíst. Kamením se nenasytíme. Jíme to, co předtím bylo živé. To je znamením, že závisíme - naprosto - na Bohu. Co platí o materiálních věcech, to platí i v oblasti duchovní. Jestliže závisíš na vodě, rostlinách a živočiších, abys mohl žít na zemi, tak potřebuješ sytit se Bohem a napájet se Bohem, abys mohl žít v duši. Tedy závisíme na životě - jak v rovině materiální, tak v rovině duchovní.

Velebit Pána. Duchovní cvičení nám mají pomoci, abychom dosáhli tohoto postoje. Tady už není rozdílu mezi tím, kdo je inteligentnější a kdo méně. Někdo může mít méně inteligence, ale může chválit Boha celou svou duší a být Bohu blíž než já s celou mou vzdělaností. Já sloužím mši svatou, a přitom nějaká obyčejná, prostá stařenka je Bohu blíže než já. Protože ona celým svým životem děkuje Bohu a velebí jeho jméno. Velebit znamená hlásat jeho velikost. Magnificat... Magnus latinsky znamená: veliký. Takový je Bůh.

(Pokračování v příštím čísle.)

3 Srov. Terezie z Lisieux, *Příběh jedné duše. Autobiografické spisy*, Praha 2016, (RkC 4v-5r) str. 270; ve starším vydání AS 204.

KARMEL

ČASOPIS PRO DUCHOVNÍ ŽIVOT
Vydává Českomoravská generální delegatura řádu karmelitánů v Kostelním Vydří.
Odpovědný redaktor P. Gorazd Cetkovský O.Carm.
ISSN - KARMEL 1210 - 499X
Podávání novinových zásilek povoleno Českou poštou s. p., ředitelstvím odštěpného závodu Jižní Čechy v Českých Budějovicích, j. zn.: P - 1911 / 97 ze dne 9. dubna 1997.
Evidenční číslo: MK ČR E 13791

Starší čísla časopisu najdete na www.karmel.cz